Norge

75 år siden D-dagen

Norsk meteorolog bidro til verdens viktigste værmelding

Den norske meteorologen Sverre Petterssen (innfelt) spilte en stor rolle i å overbevise de allierte om at invasjonsdagen i Normandie burde skje 6. juni 1944. Foto: AFP / NTB scanpix / Wikimedia Commons.

6. juni er det 75 år siden allierte styrker invaderte fastlands-Europa. Det kunne ha mislyktes, om det ikke hadde vært for den norske meteorologen Sverre Petterssen.

Sverre Bjørstad Graff

6. juni 2019 10:53 – *Oppdatert 6. juni 2019 10:53*

Del (2) Tweet Epost

Tidlig på morgenen den 6. juni 1944 starter et gigant-angrep mot kysten av Normandie i Frankrike. Over 155.000 allierte soldater settes inn på den franske vestkysten for å tvinge Hitler og Nazi-Tyskland på defensiven for godt. De får støtte fra 24.000 fallskjermsoldater, 7000 skip, 5400 jagerfly og 3000 bombefly.

D-dagen var starten på «Operasjon Overlord», den største invasjonen noen gang gjennomført fra sjøen.

Fakta om D-dagen

Den enorme operasjonen markerte vendepunktet for Hitlers blodige styre. Men den kunne fort fått et helt annet resultat. Overoptimistiske amerikanske meteorologer hadde nemlig utpekt 5. juni som dagen invasjonen skulle skje, en dag som skulle vise seg å ha alt for mye vind og bølger til at en invasjon ville ha lyktes. Men akkurat den 6. juni var det et lite vindu med brukbart vær, akkurat nok til at D-dagen kunne gjennomføres.

Den norske meteorologen Sverre Petterssen spilte en helt avgjørende rolle i å utsette D-dagen med én kritisk dag. Det reddet trolig mange liv og bidro sterkt til operasjonens suksess.

– Været var en svært viktig faktor. Hadde det vært mye vind og kraftige bølger inn mot stranden, så ville det vært vanskelig å sette inn soldatene. Båtene skulle jo så nært land som mulig, forteller pensjonert statsmeteorolog Vidar Eng til ABC Nyheter.

Dersom de allierte meteorologene ikke hadde gitt klarsignal for invasjon 6. juni, ville neste mulighet ha vært 19. juni. Men da 19. juni kom, var det også da en kraftig storm. Ettertiden har vist at 6. juni i praksis var eneste mulighet.

Godværsperioden den 6. juni var så kort at tyskerne hadde avskrevet invasjonsfaren akkurat da. Dermed var den tyske beredskapen ikke på topp, da de allierte soldatene stormet fram over Normandies strender.

Les også: Sentral i rådgivingen ved operasjon «Overlord»

Sverre Petterssen

Sverre Petterssen (1898-1974) var født i Hadsel og vokste opp i Vesterålen i Nordland. Nordmannen var en av de første i verden som studerte vind- og værforholdene i høyere luftlag og knyttet disse forholdene til været ved bakken. På slutten av 20-tallet var Petterssen meteorolog i Tromsø, der han blant annet varslet været for polferdene til Roald Amundsen og Umberto Nobile. Hans kunnskaper brakte ham til et professorat ved prestisjeuniversitet MIT i USA i 1939.

I 1941 ble han imidlertid bedt om å komme til England, for å styrke det engelske meteorologiske instituttet med værvarsling for Royal Airforce.

Engelskmennene ønsket å dra nytte av Petterssens kunnskap innen flymeteorologi, og i flere store militæroperasjoner bidro han som værvarsler.

Varslingen av været under invasjonen den 6. juni 1944 er likevel det Petterssen huskes best for.

Saken fortsetter under bildet

Canadiske soldater går i land i Normandie, Frankrike, 6. juni 1944. Foto: Reuters / NTB scanpix.

Kranglet om datoer

Norge var den moderne værvarslingens hjemland, gjennom den såkalte Bergensskolen i meteorologi, og Sverre Petterssen ble regnet som en av de beste i faget.

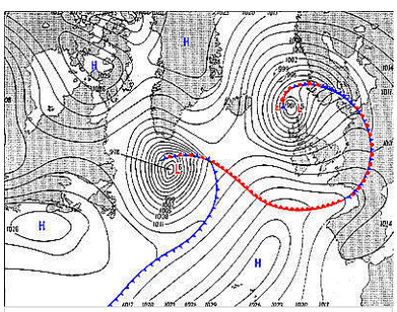

Værvarslet for 5. juni 1944.

Da D-dagen skulle planlegges ble Petterssen derfor utpekt som en av representantene i varslingsgruppa til det engelske meteorologiske instituttet. Men siden det også skulle være store amerikanske troppestyrker med i operasjonen, hadde disse med seg egne meteorologer. I tillegg hadde den engelske marinen sine egne værvarslere. Det var altså tre meteorologgrupper, som ut fra forskjellig metodikk skulle råde den militære ledelsen av operasjon «Overlord», med general Dwight Eisenhower i spissen.

– De tre gruppene var lokalisert på forskjellige steder, slik at ingen tysk bombe skulle kunne ramme alle. Forbindelsen gruppene imellom var i form av hyppige telefonkonferanser på krypterte telefonlinjer. Disse konferansene ble ledet av en øverste ansvarlige vitenskapsmann som så formidlet et samlet syn til de militære lederne, forklarer Vidar Eng.

Les også: Hitlers amerikanske slektning snakker ut for første gang

Varslingsmetodene den gangen var helt annerledes enn i dag, og påliteligheten var heller dårlig for et varsel lengre fram enn to døgn. «Overlord»-ledelsen forlangte et værvarsel for D-dagen en hel uke i forveien. Dette var i praksis umulig å gi, men i dagene før den fastsatte datoen, 5. juni, foregikk det flere ganger daglig diskusjoner mellom de tre meteorologgruppene om værutsiktene.

I ettertid har det blitt kjent at de amerikanske meteorologene ikke hadde den samme akademiske tyngden som de andre, og at de baserte sine prognoser på at vær repeterte seg selv. De hadde funnet værdata fra 20-tallet som de mente ville skje på ny. Petterssen skal ha kalt dette for kvasivitenskap.

På morgenmøtet 4. juni la norske Petterssen fram et værkart som viste storm 5. juni. Til sterke protester fra amerikanernes kvasi-meteorologer ble D-dagen utsatt med én dag, skriver engelske Wikipedia.

Hadde bedre forståelse

«Sverre Petterssen var en mann med sterke meninger og var sikkert ikke den som ga seg lettest i disse diskusjonene», skrev Norsk Meteorologisk Institutt på sine hjemmesider på 70-årsdagen for invasjonen i 2014.

– Slik det virker på meg var Sverre Petterssen på rett spor. Han hadde en litt bedre forståelse av ting som foregikk oppe i de høyere luftlag. På den tiden hadde meteorologene lite observasjoner og målinger herfra. Men vi vet at ting som skjer mellom fem og åtte kilometer opp i lufta kan ha stor betydning for ting som skjer på bakken. På denne tiden hadde man imidlertid ikke kommet langt nok til å foreta målinger og kunne ta det inn i vurderingene sine. Men Sverre Petterssen hadde kommet et hakk lengre på dette punktet enn en del andre meteorologer, forklarer Eng til ABC Nyheter.

Sverre Petterssen begrunnet senere i sin bok at hans flyvåpengruppe var de som tidligst og klarest varslet rett.

Les også: 7 norske veteraner hedret 70 år etter D-dagen

Amerikanerne forsøkte å ta æren

I tiden etter krigen hevdet amerikanerne at det var deres værhelter som reddet situasjonen. Først i 1974 kom Sverre Petterssen selv med sin versjon, etter å ha tiet stille om detaljene i 30 år, fordi han ønsket «a no name policy».

I boka «Kuling fra nord. En værvarslers erindringer» skriver han blant annet at han mistenker at amerikanerne hadde kommersielle motiver for å fremheve egen innsats.

– Min far snakket lite om krigen til familien, og det verserer utallige versjoner av D-dagsvarslingen, forteller datter av Sverre Petterssen, Eileen Bonner Petterssen (90), til ABC Nyheter.

Foto av den enorme operasjonen 6. juni 1944 sett fra luften. Foto: AFP / NTB scanpix.

Hun trekker fram boka «Vinden Dreier» som en god og ikke-partisk beretning om hva som egentlig skjedde de begivenhetsrike dagene fram mot D-dagen. Boka handler om meteorologiens historie i Norge, og her er Sverre Petterssen behørig omtalt.

Les også: Ingen hadde fortalt dem at første verdenskrig var over

Pensjonert statsmeteorolog Vidar Eng mener at det etter hvert har blitt enighet om at Sverre Petterssen spilte en stor rolle i å overbevise de allierte om å droppe de andre datoene som invasjonsdag og heller gå for 6. juni.

– Ja, jeg mener at det har blitt en slags konsensus etter hvert, at man har sett og skjønt Sverre Petterssens viktige rolle. Og også den anerkjente amerikanske meteorologhistorikeren James Fleming fremhever innsatsen til Petterssen i en artikkel fra 2004. Men har Sverre Petterssen fått den anerkjennelsen han fortjener her i Norge? Kanskje ikke.

Del (2) Tweet Epost

MER FRA ABC NYHETER

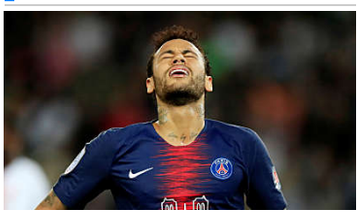

Snakker ut om Neymars påståtte voldtekt

Vy dropper Komfort-tilbud

Opptrapping i sykehusstreiken

Ødegaard i strupen på Hegerberg

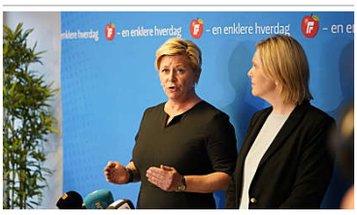

Landsstyret ga Frp-ledelsen marsjordre i bompengesaken

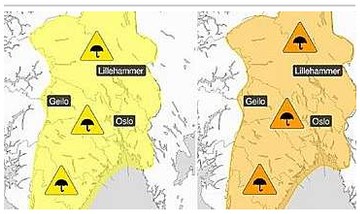

Farevarsel om svært kraftige regnbyger

SISTE FRA FORSIDEN

Norske Sverre kalte amerikanerne kvasi – reddet D-dagen

Direkte: Verdens ledere møtes 75 år etter D-dagen, Putin deltar ikke

USA lover Europa «frihetsgass» – ikke godt nytt for Norge

Advokat: Seierstad kan bli saksøkt for bok om IS-søstre

SISTE NYTT

12:28:28

12:17 Politikk
Startskuddet går for bompengeoppgjør

12:16 Penger
Storeierne selger sine aksjer i Oslo Børs

11:40 Penger
Trump truer Kina med toll på enda flere varer

11:39 Verden
Kokain på frammarsj i Europa og Norge

11:38 Verden
Tysk sykepleier dømt til livstid for 85 drap

11:37 Norge
Østlandet og Telemark får det verste uværet

POPULÆRT

Kari (53) fikk endelig svar på hvorfor det sosiale er vanskelig

Tilbakekaller 14.000 biler i Norge

Noa (17) fikk ikke aktiv dødshjelp

18 norske sjåfører blir nektet å kjøre på E6

Nytt legemiddel mot beinmargskreft med lovende resultater

Klar for bilferie? Da bør du huske dette

– Tusenlappene er skurkenes valuta

SSB: Det vil komme tre rentehevinger

Noa (17) fikk ikke aktiv dødshjelp

Skilpadde innbragt: – Den ignorerte andre trafikanter

Snakker ut om Neymars påståtte voldtekt

Adm. dir. og ansvarlig redaktør: Espen Udland

Redaktør: Tor Strand

ABC Nyheter arbeider etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens retningslinjer for god presseskikk.

Copyright © ABC Startsiden AS - ABC Nyheter er en del av ABC Startsiden AS